

YHTEENVETO TYÖRYHMÄSTÄ 2: ALUETALOUDET KRIISIEN MAAILMASSA

Muutokset mahdollistavat ja haastavat - Erilaisten muutosten ja kriisien vaikutukset aluetalouksiin puhuttivat maaseutututkijatapaamisessa

On selvää, että maailma on jatkuvassa muutoksessa, ja niin ovat myös aluetaloudet. Joillakin muutoksilla on kuitenkin laajemmat vaikutukset maaseutualueisiin ja niiden talous- ja työllisyystilanteisiin kuin toisilla, mutta myös pienemmillä vaikutuksilla on merkitystä. Maaseudun näkökulmasta tärkeää on huomioida niin erilaiset uudet mahdollisuudet kuin merkittävät haasteet. Kaikkien muutosten kokonaisvaikutuksia aluetalouksiin ei ole helppo hahmottaa erilaisten kytkösten ja ristikkäisvaikutusten vuoksi. Tarvitaankin tutkimusta muutosten moninaisista vaikutuksista aluetalouksiin.

Erilaisten muutosten ja jopa kriisien vaikutuksia aluetalouksiin käsiteltiin monipuolisesti Maaseutututkijatapaamisessa Iisalmen Runnissa elokuussa 2024. Esitysten aiheet käsittelivät niin Japanin kotiseutuveron kaltaisen sosiaalisen innovaation tarjoamia mahdollisuuksia, monipaikkaisuuden monia kasvoja, metsäteollisuuden sopeutumista kriiseihin kuin tietotarvetta aluetalousvaikutuksista. Työryhmän esitykset ja niihin liittyvät keskustelut toivatkin hyvin esiin, kuinka erilaiset asiat vaikuttavat aluetalouksiin. Työryhmä oli osa maaseutupolitiikan TUUMA27-verkostohankkeen toimintaa.

Vaikka kriisitkin mainittiin useammassa esityksessä, olivat työn ja yrittäjyyden mahdollisuudet esitysten keskiössä. Erilaisten innovaatioiden ja potentiaalien hyödyntämisellä voidaan siis edistää maaseutualueiden taloutta ja työllisyyttä. Esimerkiksi Japanin kotiseutuveron (Furusato noozei) innovatiivisen käytön todettiin mahdollistavan kunnan taloudellisen ja sosiaalisen resilienssin edistämisen. Tällaisessa järjestelmässä lahjoittajat osoittavat välittäjäalustan kautta varoja kunnalle, joka saa näin uusia mahdollisuuksia kehittää aluettaan. Lahjoittajille toimitettavat vastalahjat puolestaan luovat kysyntää lahjoja tuottaville paikallisille yrityksille.

Vastaavasti monipaikkaisuuden suuri potentiaali vahvistaa muun muassa maaseudun muutoskyvykkyyttä nostettiin esiin etenkin hoivan näkökulmasta. Monipaikkaisuuden ja hoivan yhteydestä on puhuttu vähän, vaikka tällaisen monipaikkaisen hoivan tarpeen arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa. Esimerkiksi etäomaishoitajien määrä on jo nyt huomattava, ja monipaikkaisia asukkaita voitaisiin hyödyntää nykyistä vahvemmin hoivan tuottamisessa.

Mahdollisuuksista siirryttiin seuraavaksi kriiseihin ja niistä sopeutumiseen. Puhuttiin jopa monikriiseistä, joissa useammat kriisit kytkeytyvät laajemmiksi, epävarmuutta voimistaviksi kokonaisuuksiksi. Metsäteollisuus on yksi maamme tärkeimmistä toimialoista, jolla on merkittävä vaikutus monen maaseutualueenkin kehitykselle. Esityksessä korostettiin, että selviytyäkseen kriiseistä metsäteollisuuden yrityksiltä vaaditaan sopeutumiskykyä eri muodoissa. Toisaalta tuotiin esiin, että metsäteollisuuden ei ole kohdistunut vain negatiivisia muutoksia, vaan muutokset ovat väläyttäneet myös niin sanottuja mahdollisuuksien ikkunoita.

Lopuksi todettiin, että aluetoimijat ja kuntapäätäjät tarvitsevat tutkittua tietoa aluetaloudellisista vaikutuksista hyvin laajasti eri teemoista. Etenkin energia- ja liikenneteemoja koskevat tarkastelut korostuivat tietotarvekyselyissä. Aluetalousarvioinneilla voidaan etsiä vastauksia muun muassa seuraavan kaltaisiin kysymyksiin: Miten uusiutuvan energian osuuden kasvattaminen vaikuttaa aluetalouteen erilaisilla omistusvaihtoehdoilla kuten yhteisötalouden malleilla verrattuna ulkomaisomisteisiin ratkaisuihin? Millaisia vaikutuksia raideliikenteen kehittämällä on alueeseen?

Miten erilaiset matkailun osa-alueet sekä kestävämpään matkailuun siirtyminen vaikuttavat aluetalouteen? Kuinka julkisten lähiruokahankintojen vaikutus näkyy alueella?

Kaiken kaikkiaan työryhmän esitykset toivat esiin muutosten moninaiset, niin suorat kuin epäsuoratkin vaikutukset maaseutualueisiin. Vaikutusten ymmärtäminen ja huomioiminen on tärkeää päätöksenteossa, joten tarvitaan tutkittua tietoa ja niiden esiin tuomista. Tähän tarpeeseen on vastattu muun muassa MUA-tapaamisessa esille tuoduilla tutkimus- ja kehittämishankkeilla.

Työryhmän esitykset:

1) Cultivating Rural Cultural Resourcefulness through Social Innovations: A Case Study of Higashikawa, Japan

Ryo Umeda, Torsti Hyyryläinen & Toni Rynnänen, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti

- Kotiseutuverosta voit lukea esim. täältä:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160469/03%202018%20VM%20Kaksoiskuntaselvitys%20NETTI_final.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2) Monipaikkaisuuden monet kasvot

Pasi Saukkonen, Itä-Suomen yliopisto, Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia,

Kati Pitkänen, Suomen ympäristökeskus

Mari Kattilakoski, Itä-Suomen yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos

- Monipaikkaisesta hoivasta voit lukea esim. täältä:
<https://www.maaseutuparlamentti.fi/blog/monipaikkainen-hoiva-maaseudun-tunnistamaton-mutta-kasvava-ilmio>

3) Itäisen Suomen metsäteollisuusyritysten sopeutuminen kriiseihin

Maija Halonen, Itä-Suomen yliopisto

- Maijan tutkimukseen voit tutustua täältä:
<https://uefconnect.uef.fi/henkilo/maija.halonen/#publications>

4) Kriisien ja muiden muutosten aluetaloudellisista vaikutuksista tarvitaan tietoa päätöksenteon tueksi

Susanna Kujala & Outi Hakala, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti

- Tiedontarpeisiin ja TUUMA-verkoston aluetaloustyöhön voit perehtyä täällä:
<https://www.helsinki.fi/fi/ruralia-instituutti/tutkimus/aluetaloudelliset-arvioinnit/aluetalousvaikutusten-arvioinnit-suomessa>

Työryhmän vetäjät:

Susanna Kujala & Outi Hakala, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti, TUUMA27-verkosto